

Παρεμβάσεις σε αρχαία θέατρα, ανάδειξη ή «σκηνογραφία»;

Η αποκατάσταση του Θεάτρου του Διονύσου επαναφέρει έναν παλιό προβληματισμό

Οι ενθουσιώδεις ανακοινώσεις του «Διαζώματος», του υπουργείου Πολιτισμού και Τουρισμού και της Νομαρχίας Αθηνών για την αποκατάσταση του θεάτρου του Διονύσου όπως και της γενικότερης εκστρατείας για την ανάδειξη των αρχαίων θεάτρων σε όλη τη χώρα, μπορεί να ικανοποιήσαν μερίδα της επιστημονικής κοινότητας, θορύβησαν ωστόσο μια άλλη. Πενήντα οκτώ προσωπικότητες (αρχαιολόγοι, ιστορικοί, θεατρολόγοι κ.ά.), που με επιστολή τους στον Υπό δημοσιοποίησαν τις δικές τους απόψεις και τις διαφωνίες για το θέατρο του Διονύσου, επιμένουν πως η μερική ανακατασκευή του: «Κινδυνεύει να μεταμορφώσει τη νότια πλευρά της Ακρόπολης, με το ήδη πλήρως αναστηλωμένο Ωδείο του Ηρώδη και τα μερικούς

ΑΝΤΙΠΑΡΑΘΕΣΕΙΣ

ΤΗΣ ΓΙΩΤΑΣ ΣΥΚΚΑ

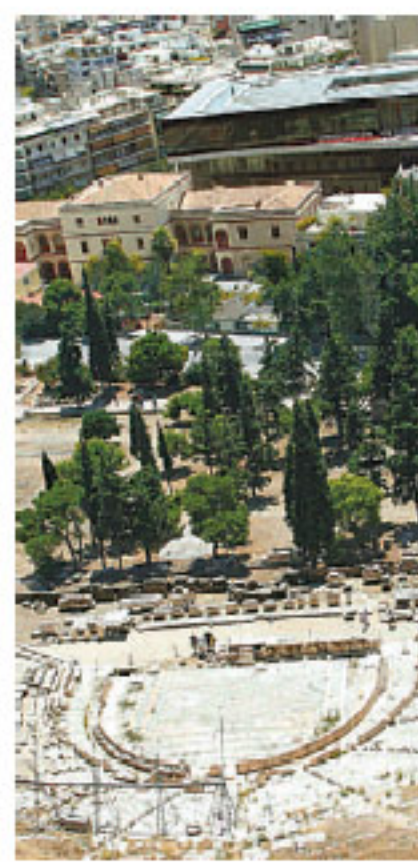
αναστηλωμένα μνημεία του Ασκληπείου, σε μια κακόγουστη «σκηνογραφία».

Κατηγορία βαριά μπροστά στον φόβο πιθανής μελλοντικής χρήσης του μνημείου. «Η αναστήλωση αυτή δεν αποσκοπεί στη χρήση» ούτε τίθεται τέτοιο θέμα, απαντούν οι μελετητές και οι εκπρόσωποι του «Διαζώματος». Για να λέμε άλλωστε την αλήθεια, η σχετικά μελέτη είχε εγκριθεί από το ΚΑΣ και εφαρμόζεται στο μνημείο από το 2004. Στην ουσία οι 58 προσωπικότητες επαναφέρουν ένα παλιότερο προβληματισμό. Μέχρι ποιου σημείου μπορεί να φτάσει μια αναστήλωση, πόσο

Πενήντα οκτώ προσωπικότητες διαφωνούν και μιλούν για μεταμόρφωση της νότιας πλευράς της Ακρόπολης σε κακόγουστη «σκηνογραφία».

νέο υλικό μπορεί να χρησιμοποιηθεί και σε ποιο βαθμό γίνεται η επέμβαση. Συζήτηση που έχει γίνει και στο παρελθόν για πολλά ακόμη μνημεία και την έκταση της αναστήλωσής τους, η οποία συχνά υποκρύπτει

σχέδια χρήσης. Η επιστημονική συζήτηση στον βαθμό που δεν έχει δυσειπλυντές κόντρες μπορεί να είναι και γόνιμη. Ούτως ή άλλως όλα εξελίσσονται. Μια συζήτηση για τις αναστηλώσεις και για το πώς πραγματοποιούνται αλλά και για τον τρόπο που μπαίνουν τα μνημεία στη ζωή μας μπορεί να επαναξιολογηθεί επανεκτιμώντας ανάγκες σύγχρονες, τρωώντας, ωστόσο, βασικές αρχές οι οποίες δεν προσβάλλουν και δεν απαξιώνουν τις ιστορικές εποχές. Παραθέτουμε τις απόψεις των δύο πλευρών που σηματοδοτούν την έναρξη ενός νέου διαλόγου για τη χρήση ή μη, όχι μόνον του διονυσιακού θεάτρου αλλά και άλλων μνημείων των οποίων η αναστήλωση έχει ανοίξει την όρεξη των τοπικών αρχών.

Επιστημονικές διαφωνίες έχει προκαλέσει η αναστήλωση του θεάτρου του Διονύσου. Κυρίως φόβο για πιθανή χρήση αν και οι μελετητές του μνημείου αρνούνται αυτό το ενδεχόμενο.

ΑΠΟΨΗ

ΤΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΜΠΟΛΕΤΗ*

Η απενοχοποίηση της αναστήλωσης

Μετά την αποκάλυψη του κοίλου του Διονυσιακού θεάτρου, στα τέλη του 19ου αιώνα, οι ανώτερες περιοχές του διατηρούμενου τμήματός του διαμορφώθηκαν με κατακερματισμένα εδάφια σε τυχαίες θέσεις για τη συγκράτηση των επικώσεων, που έτειναν να ολισθήσουν προς την ορχήστρα.

Η εφαρμογή της σύγχρονης αναστηλωτικής μελέτης για την αποκατάσταση αυτών των προβληματικών περιοχών έχει ξεκινήσει από το 2004, με την έγκρισή της από το Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο. Προβλέπει τη διατήρηση του μεγαλύτερου τμήματος του κοίλου χωρίς επεμβάσεις και την επανένταξη του μεγαλύτερου δυνατού αριθμού διάσπαρτων εδωλίων, με την εφαρμογή συμβατών με την αρχική κατασκευή και αναστρέψιμων μεθόδων, αποσκοπώντας στη διαφύλαξη της αυθεντικότητας του σπουδαιότερου θεάτρου της αρχαιότητας.

Η πρόσφατη ενυπόγραφη αντίδραση εναντίον του προγράμματος αποκατάστασης του μνημείου, 6 σχεδόν έτη μετά την έναρξη των εργασιών στο κοίλο και με ήδη εκτελεσθέν τμήμα του, κατά την άποψή μου στηρίζεται σε αβάσιμους φόβους, μετά την ανακοίνωση για την οικονομική υποστήριξη του έργου από τη Νομαρχία Αθηνών, που εσπευσμένα και αναίτια συνδέθηκε από ορισμένους κύκλους με το ενδεχόμενο της επαναχρησιμοποίησης του μνημείου. Περιλαμβάνει

υπερβολές, όπως «μερική ανακατασκευή... έως το ύψος του μνημείου του Θρασύλλου», όταν τα ύψη των αποκαθιστάμενων περιοχών είναι ιδιαιτέρως χαμηλά. Κάθε κερκίδα προβλέπεται να αποκατασταθεί στο ύψος που και σήμερα σώζεται κατά χώραν και θα έχει αρχαίους λίθους σε ποσοστό, κατά μέσο όρο, 80%. Η επανένταξη των διάσπαρτων σε ομόλογες θέσεις θα ακολουθήσει τη μέθοδο που εφαρμόστηκε επιτυχώς σε πρόσφατη αναστήλωση κερκίδας στο θέατρο της Επιδαύρου.

Η επιστολή-αντίδραση περιλαμβάνει, επίσης, υποτιμητικούς χαρακτηρισμούς, όπως «κακόγουστη σκηνογραφία» για αναστηλώσεις στη Νότια Κλιτύ που ακολουθούν τη διεθνώς καθιερωμένη αναστηλωτική δεοντολογία, που εφαρμόζεται στα μνημεία της Ακροπόλεως. Τέλος, κινδυνολογεί αναφερόμενη στη μελλοντική απόδοση του θεάτρου στη χρήση, θέμα που δεν τίθεται και που δεν έχει λόγο να συνδέεται με την συγκεκριμένη αναστηλωτική πρόταση, που αποσκοπεί πρωτίστως στην αυτοπροστασία του μνημείου.

Όσοι φοβούνται το ενδεχόμενο ενός δεύτερου Ηρώδειου στην περιοχή, ασμν ανησυχούν. Όσοι πάλι, διαβάζοντας την επιστολή, προσδοκούν μια τέτοια προοπτική, θα απογοητευθούν...

* Ο Κωνσταντίνος Μπολέτης είναι αρχιτέκτων-αναστηλωτής.

ΑΠΟΨΗ

ΤΟΥ ΓΙΩΡΓΟΥ Μ. ΣΗΦΑΚΗ*

Αποκατάσταση ή ανακατασκευή;

Όταν ξαναχτίστηκε το Παναθηναϊκό Στάδιο για τους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896, καταστράφηκε κάθε ίχνος του αρχαίου σταδίου, προκειμένου να «ζωντανέψουν» στο Καλλιμάρμαρο οι νεότεροι Ολυμπιακοί Αγώνες.

Σήμερα το στάδιο έχει εγκαταλειφθεί ως ακατάλληλο για αθλητικές συναντήσεις, ενώ η Αθήνα έχασε ένα μνημείο που θα μπορούσε να αναπτυχθεί, μαζί με το λόφο του Αρδιπτού και τα παρακείμενα παρτίσια ιερά, σε ένα ιδανικό αρχαιολογικό πάρκο.

Το θέατρο του Διονύσου βρέθηκε επανειλημμένως, από την αρχή του 20ού αι., και ιδίως στις δεκαετίες του '60, '80 και '90 στο στόχαστρο ανθρώπων του θεάτρου, πολιτικών, αλλά και κερδοσκόπων, που ήθελαν να το «ζωντανέψουν» κι αυτό, για να ακουστεί ο λόγος του Αισχύλου στο χώρο όπου γεννήθηκε κ. λπ.

Αλλά το μνημείο δεν είναι αναστηλώσιμο, γιατί και τα ίχνη των πρώτων περιόδων της ιστορίας του είναι ελάχιστα, εύθραυστα και δυσερμήνευτα, και οι οικοδομικές του φάσεις τεκμήρια ευρωπαϊκού πολιτισμού με ανεκτίμητη ιστορική σημασία, για να εκτεθούν στον κίνδυνο σύγχρονων παραστάσεων. Γι' αυτό και οι απόπειρες «αποκατάστασης» του συναντούσαν αντιδράσεις (βλ. περ. «Εποχές», Μάρτ. 1967, «Θέατρο», Απρ. 1981).

Η τελευταία όμως απόπειρα κα-

τόρθωσε να κερδίσει την έγκριση του ΚΑΣ (2003, επέκταση εργασιών 2008), γιατί επικεντρώθηκε στην αποκατάσταση του κοίλου. Κι εδώ όμως τα κομμάτια των εδωλίων που έχουν συγκεντρωθεί από τη γύρω περιοχή είναι αδύνατον να επανατοποθετηθούν στην ακριβή τους θέση, όπως απαιτεί η ορθή πρακτική της αναστήλωσης και ο Χάρτης της Βενετίας, που έχει υπογράψει η Ελλάδα.

Αντιθέτως, κατανέμονται ομοίωμα ανάμεσα στο κατά 50% νέο υλικό -και μάλιστα διαφορετικού χρώματος- «τόσο για λόγους αισθητικούς, όσο και για την κάλυψη τυχόν μικροαποκλίσεων στα επιμέρους μεγέθη» (sic). Έτσι όμως η αποκατάσταση μεταλλάσσεται σε ανακατασκευή. Αλλά προς τι;

Την απάντηση δίνει η πρωτοβουλία της Νομαρχίας Αθηνών να επενδύσει 6 εκατομμύρια ευρώ στο έργο. Γιατί βέβαια, ανεξάρτητα από τις προθέσεις των αναστηλωτών, μόλις το θέατρο είναι έτοιμο να υποδεχθεί τους πρώτους θεατές, δεν θα αργήσουν να φτάσουν και οι επαγγελματίες θεαμάτων και ακροαμάτων. Αυτοί δεν είναι που θα αναλάβουν να ζωντανέψουν το μνημείο, όπως προσδοκούν όσοι επενδύουν στην ανάδειξη/αξιοποίησή του;

* Ο Γ. Μ. Σηφάκης είναι ομότιμος καθηγητής Αρχαίας Ελληνικής Φιλολογίας των Πανεπιστημίων Θεσσαλονίκης και Νέας Υόρκης.